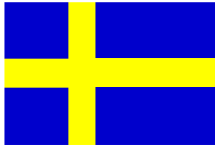

LANDEN VAN EUROPA

Zweden

1 Vlag

2 Ligging op Europese kaart

Zweden is een koninkrijk in Scandinavië (tevens het grootste Scandinavische land). Het land wordt omringd door Noorwegen in het westen en noorden, Finland in het noordoosten, de Botnische Golf in het oosten, de Oostzee in het zuidoosten en het zuiden en het Skagerrak en het Kattegat in het zuidwesten. In de Oostzee liggen de eilanden Öland en Gotland die ook tot Zweden behoren.

3 Oppervlakte

De oppervlakte van Zweden is ca. 450.000 vierkante kilometer (waarvan ruim 8,5% water). Zweden is bijna 11x groter dan Nederland.

4 Bevolking

Zweden heeft ruim 9 miljoen inwoners en een bevolkingsdichtheid van 20,1 per vierkante kilometer. Ongeveer 86% van de bevolking behoort tot de Zweden. Verder wonen er al jaren Saamen, Noren, Finnen in het land. Sinds de jaren '60 komen er ook veel mensen uit alle delen van de wereld, maar vooral uit het voormalige Joegoslavië, Iran, Irak, Syrië, Chili, Turkije, Hongarije en Argentinië.

5 Hoofdstad en enkele belangrijke steden

Hoofdstad van Zweden is Stockholm.

Andere belangrijke, grotere steden zijn: Göteborg (grote havenstad aan de westkust), Helsingborg, Karlstad, Lund (universiteitsstad), Malmö (industriestad in het zuiden), Örebro, Sundsvall, Umeå (grootste stad van Norrland), Uppsala (universiteitsstad), Visby (middeleeuwse hanzestad op Gotland). De inwoners leven vooral in het zuidelijk deel van Zweden (Stockholm, Göteborg en Malmö).

6 Geschiedenis: globale perioden, belangrijkste personen

De Zweden zijn een in de middeleeuwen ontstaan volk. Na het verval van het tijdperk van de Vikingen vormde Zweden samen met Denemarken en Noorwegen de Unie van Kalmar (Finland was toentertijd een onderdeel van Zweden). Zweden verliet de Unie aan het begin van de 16e eeuw en verkeerde vele jaren bijna permanent in staat van oorlog met zijn burens.

In de 17e en 18e eeuw kende Zweden zijn Gouden Eeuw en werd het grondgebied met wapengeweld uitgebreid. In die tijd was Zweden twee keer zo groot als nu, en omvatte naast Finland ook grote delen van de Baltische staten en delen van het Heilige Roomse Rijk der Duitse Naties. Binnen een eeuw gingen deze gebieden weer verloren, en Finland ging over naar de Russische tsaar. De oorzaak hiervan was de Grote Noordse Oorlog (1700 - 1721).

Sinds 1814 is Zweden niet meer in oorlog geweest, door een politiek van strikte neutraliteit. Zweden is vanwege deze neutraliteitspolitiek geen lid van de NAVO.

In de 19e eeuw was Zweden een van de armste landen in Europa, met veel alcoholmisbruik. In deze tijd emigreerde een aanzienlijk deel van de bevolking naar de Verenigde Staten.

Door technische verbeteringen in transport werd het land in staat gesteld om natuurlijke hulpbronnen in verschillende delen van het land goed te gebruiken, met name hout uit de uitgestrekte bossen en ijzererts uit Kiruna en Malmberget. Dit vormde de basis voor de verzorgingsstaat zoals die zich in het begin van de 20e eeuw vormde.

7 Staatsvorm

Zweden is een constitutionele en parlementaire monarchie en democratie. De constitutie bestaat uit vier grondwettelijke documenten: de eigenlijke grondwet, de wet op de troonopvolging, de wet op de persvrijheid en de grondwet op de vrijheid van meningsuiting.

Het staatshoofd is geen lid van de regering: de functie is louter ceremonieel. De premier (staatsminister) wordt gekozen door het parlement. Hij benoemt de ministers (staatsraden).

De Zweedse politiek wordt gekenmerkt door een sterk liberaal karakter gecombineerd met een sterke nationale drang tot het scheppen van gelijke kansen voor ieder individu.

Het Zweedse parlement (Rijksdag) bestaat uit één kamer; deze telt 349 leden. 310 hiervan worden gekozen in 28 districten. In Zweden is de links-rechts opdeling erg belangrijk, als in veel andere Europese landen. In het verleden heeft de arbeidersbeweging zich dan ook georganiseerd en is er een sociaaldemocratische partij ontstaan. Waarin Zweden in opvalt, is het gebrek aan een extreemrechtse politieke partij of een rechtse partij met zo'n extreem rechts gedeelte.

Zweden is sinds 1995 lid van de Europese Unie.

Het volkslied van Zweden is Du gamla, Du fria.

Nationale feestdag: 6 juni.

8 Regio's en departementen

Zweden is tegenwoordig verdeeld in drie landsdelen, historisch vier: Norrland, Svealand en Götaland.

Deze landsdelen zijn op hun beurt in zogeheten landschappen onderverdeeld.

Zweden kent 21 provincies: Blekinge, Dalarna, Gävleborg, Gotland, Halland, Jämtland, Jönköping, Kalmar, Kronoberg, Norrbotten, Örebro, Östergötland, Skåne, Södermanland, Stockholm, Uppsala, Värmland, Västerbotten, Västernorrland, Västmanland en Västra Götaland.

9 Infrastructuur

Vanuit Denemarken is een brug/tunnel naar Zweden, de Sontbrug. Ook zijn er internationale veerdiensten van en naar Duitsland, Denemarken, Polen, Estland en Finland. Internationaal vliegverkeer is mogelijk naar Malmö, Göteborg en Stockholm. Het Zweedse spoorwegennet heeft een lengte van 11.481 kilometer, waarvan 9.400 geëlektrificeerd. Bekende treinen zijn de hogesnelheidslijnen X2000. Het wegennet is 210.760 km lang (rechts rijden). Autowegen zijn vrij schaars.

10 Klimaat

Gematigd zeeklimaat in Zuid-Zweden. In het noorden een landklimaat en in het hoge noorden een poolklimaat met veel sneeuw en regen.

11 Rivieren en meren

Het land is bezaaid met meren, circa 96.000. De twee grootste liggen in het zuiden: het Vättermeer en het Vänermeer, het grootste meer van Zweden. De langste rivier van Zweden is de Göta älv.

12 Gebergten

Het zuidelijk en oostelijk deel van Zweden is vlak tot glooiend, waarbij de binnenlanden die aan Noorwegen grenzen, steeds meer reliëf vertonen en in het Scandinavisch Gebergte overgaan. Het hoogste punt van Zweden is de Kebnekaise met 2114 m.

13 Nationale en regionale parken

Zweden kent nog relatief grote oppervlakten aan ongerept natuurgebied. Deze liggen met name in het noorden van het land en in het berggebied aan de grens met Noorwegen.

In de Zweedse natuur komen nog gezonde populaties van grote zoogdieren voor zoals elanden, beren en lynxen. In sommige streken zijn er ook nog wolven en veelvraten, maar die zijn veel zeldzamer.

Het noordwesten van Zweden maakt deel uit van Lapland of Sápmi, het uitgestrekte woongebied van de Saami, die de oorspronkelijke bewoners van Noord-Scandinavië zijn en die traditioneel rendierhoeders waren. In Noord-Zweden zijn natuurverschijnselen als de middernachtzon en het noorderlicht waarneembaar.

In Zweden bestaat het allemansrecht, dat inhoudt dat men particuliere grond kan betreden om van de vrije natuur te genieten.

De natuur wordt in Zweden door de overheid beschermd door middel van natuureservaten en nationale parken (28 in totaal; de komende jaren volgen er nog 13). De natuureservaten vallen onder de verantwoordelijkheid van het länsbestuur, terwijl de nationale parken een aangelegenheid van de centrale rijksoverheid zijn.

14 Industrie en economie

Zweden is een van de rijkste en welvarendste landen ter wereld. Op economisch gebied is Zweden in het buitenland vooral bekend om het Zweeds ontwerp, multinationale winkelketens, zoals de IKEA en H&M, en de houtproductie. Aan het begin van de 21e eeuw is het land nog altijd een grote houtproducent. Daarnaast exporteert het ijzererts, staal, elektronica, motorvoertuigen en machines.

15 Wijnbouw

16 Landbouw

Nog geen 2% van de bevolking werkt in de landbouw, maar wel wordt daarmee in 80% van de binnenlandse behoefte voorzien. De landbouw en veehouderij is geconcentreerd in het zuiden en iets minder in het midden van Zweden. Het belang van de visserij voor de economie is sinds de jaren zestig voortdurend minder geworden.

17 Bosbouw

Bossen bedekken een groot deel van het land, maar het merendeel hiervan is productiebos dat relatief soortenarm is. In het noordelijk deel van het land zijn uitgestrekte naaldbossen te vinden.

18 Godsdienst

De overheersende godsdienst en tot het jaar 2000 de staatskerk, is de evangelisch-lutherse Zweedse Kerk. Sinds 2000 zijn Zweden bij hun geboorte niet meer automatisch lid van de staatskerk. Andere christenen zijn rooms-katholieken, orthodox-christenen en baptisten. In 2008 was maar 5% van de totale Zweedse bevolking een regelmatige kerkbezoeker. Daarnaast kent Zweden kleine groepen moslims, Joden en Boeddhisten. Sommige Saamen praktiseren het animisme. Sinds de secularisatie kent Zweden een groeiende groep mensen die officieel geen godsdienst aanhangen.

19 Onderwijs

Het onderwijs in Zweden verschilt sterk van het Nederlandse. Kinderen hebben in Zweden leerplicht van 7 tot 16 jaar, een periode die volledig gedekt wordt door de basisschool (grundskola). Voorafgaand gaan de meeste kinderen vanaf 1 jaar naar de kinderopvang, ook wel förskola, daghem of dagis genoemd. Ouders moeten hiervoor een financiële bijdrage betalen waarvan de hoogte wordt afgemeten aan het inkomen.

Zweedse onderwijsmensen houden sterk rekening met de voorkeuren en meningen van de kinderen. Feit is dat het onderwijs in Zweden veel minder prestatiegericht is dan in de Benelux. Het is erop gericht kinderen van alle rangen en standen dezelfde kansen te bieden. Rapporten komen er pas in de eindfase van de negenjarige basisschool en het huiswerk is over het algemeen gering in omvang. Blijven zitten komt zelden voor. Het is voor kinderen van 13 mogelijk om hun vakkenpakket op de basisschool uit te breiden of voor bepaalde vakken hogere niveaus te kiezen. Zo kunnen ze zich beter voorbereiden op een vervolgopleiding. Zweeds, Engels en wiskunde zijn altijd verplicht.

Het onderwijs in Zweden is toegankelijk voor iedereen, ongeacht het inkomen van de ouders. Leren en lesmateriaal aan de basisschool zijn gratis. Ook de schoolbus die in landelijke gebieden leerlingen oppikt wordt door de overheid bekostigd. Kinderen krijgen op de lagere school ook elke dag een (gratis) lunch (= warme maaltijd).

Wanneer de grundskola erop zit kan er verder geleerd worden op de gymnasieskola. Deze lijkt ondanks de naam nauwelijks op het gymnasium dat in Nederland bekend is. De meeste van deze scholen zijn eigendom van de gemeente, maar er zijn ook privé-scholen op dit niveau. Het is een breed opgezette school voor voortgezet onderwijs. De leerlingen hebben er de keus uit in totaal 17 onderwijsprogramma's in specifieke richtingen.

Wie een driejarig programma aan een gymnasieskola met goed gevolg afrondt, heeft in principe toegang tot de universiteit. Dit volstaat niet voor elke studie; voor bepaalde richtingen wordt de geschiktheid van de kandidaten nader onderzocht voor hij of zij tot de universiteit wordt toegelaten.

20 Cultuur

Op populair cultureel gebied is Zweden in het buitenland vooral bekend om de kinderboeken, zoals Pippi Langkous en Nils Holgersson, en popartiesten, zoals ABBA.

De Zweedse cultuur wordt meestal onder de Scandinavische culturen gevat. Daar de Scandinavische landen erg veel met elkaar gemeen hebben op cultuurgebied is een onderscheid vaak moeilijk te maken. Zeker voor niet-Scandinaviërs. Cultuuraspecten met wortels in Zweden worden niet per definitie "Zweeds" genoemd en cultuuraspecten die, zogezegd, zijn geïmporteerd worden vaak wel als Zweeds ervaren - zeker door de Zweden zelf. Het is daarom onafwendbaar dat het begrip "Zweedse cultuur" niet goed gedefinieerd is, en daarom op alles betrekking heeft dat over het algemeen als Zweeds ervaren wordt. Waardoor door de eeuwen het begrip van de Zweedse cultuur zowel in Zweden als elders, sterk gefluctueerd heeft.

In veel Zweedse steden zijn allerlei soorten musea te vinden: kunst, natuurhistorie, cultuur enz.

De Zweedse taal is een belangrijke cultuurdrager, en ook enkele typische Zweedse tradities zoals midzomer en zogenaamde kräftskivor moeten zeker onder de Zweedse cultuur worden gevat.

Andere feestdagen dan 6 juni (Nationale feestdag) zijn: Walpurgisnacht (30 april), Midzomerfeest (21 juni), Kräftskiva (begin/midden augustus), Surströmmingfeest (eind augustus), Luciafeest (13 december), Kerstmis (24 en 25 december). De meeste van deze feestdagen hebben te maken met het wisselen van de seizoenen.

In Zweden zijn enkele wintersporten als ijshockey, bandy, schaatsen en skiën populair, mede in verband met de lange winters. In de zomer is er veel watersport op de meren. Ook is voetbal een populaire sport in Zweden (zie Voetbal in Zweden). In totaal zijn er meer dan 2 miljoen Zweden lid van een sportvereniging, vooral in de sporten voetbal, golf en atletiek. Ook de paardensport heeft veel leden.

21 Eten en drinken

De Zweedse keuken kent enkele belangrijke regionale verschillen. In het hoge Noorden eet men met varkensvlees gevulde aardappelknoedels (pitepalt). In het binnenland maakt men graag een vruchtensoep van rozenbottels (nyponsoppa). In het Zuiden ten slotte geniet men van met varkensvlees gevulde appels en uien (äpplefläsk) en van een eenpansmaaltijd met blokjes aardappelen en vlees die men met een spiegelei serveert (pyttipanna). Omdat vlees nogal duur is, wordt het vaak verwerkt tot gehakt en worst. Vis heeft een belangrijke waarde voor de dagelijkse maaltijd, vooral haring, die vaak verwerkt wordt in een zoet gerecht.

Enkele andere typische Zweedse gerechten zijn:

- Köttbullar, kleine gehaktballetjes met aardappelpuree en een schep jam
- Ärtsoppa med Pannkakor (erwtensoppe met pannenkoekjes)
- haring, zure room en nieuwe aardappelen (Midzomernacht)
- rivierkreeftjes, geserveerd met brood, boter en kruidenkaas (in augustus): Kräftskiva

- Smörgåsbord: een enorme hoeveelheid koude en warme gerechten, veel verschillende soorten vis, vlees, pasteitjes en salades
- Pyttipanna: eenpansgerecht, bestaande uit in dobbelsteentjes gesneden aardappelen, uien en vlees, geserveerd met rode bieten en een gebakken of een rauw ei er bovenop.
- Oostzeeharing die in blikken wordt verpakt. De haring fermenteert in het blik en is pas goed als het blik bol begint te staan. De haring heeft een zeer aparte smaak en een zeer sterke geur.

Alcohol is duur in Zweden en sterke drank alleen verkrijgbaar in staatswinkels. Daar komt langzaam verandering in onder druk van de Europese Unie, maar voorlopig blijft het nog lonend om zelf thuis alcohol te stoken.

22 Taal

De Vikingen spraken een gemeenschappelijke Germaanse taal, Oudnoors of Norrön. Tegenwoordig is er duidelijk onderscheid tussen het Deens, Noors en het Zweeds. Zweden kent geen officiële taal. De facto is dit het Zweeds. Erkende minderheidstalen zijn het Samisch, het Fins en het Roma.

23 Geldeenheid

De munteenheid is nog steeds de Zweedse kroon (SEK). 1 Zweedse kroon bestaat uit 100 öre. 1 euro is ongeveer 9 Zweedse kronen waard en 1 Zweedse kroon ongeveer 11 eurocent (begin 2008).

Op 14 september 2003 werd er een referendum gehouden over de invoering van de euro als wettig betaalmiddel. Dit werd door een meerderheid van 62% door het Zweedse volk afgewezen. Ook al is Zweden door het lidmaatschap van de EU verplicht tot het invoeren van de euro, zal men pas een nieuw referendum houden als de publieke opinie veranderd is. Inmiddels is veel wetgeving aangepast, zodat de euro gelijkgesteld is met de kroon ten behoeve van de Europese handel met Zweden.

24 Media

Enkele Zweedse kranten zijn onder andere Aftonbladet, Dagens Nyheter, Expressen, Göteborgs-Posten, Svenska Dagbladet en Sydsvenskan. Sveriges Television is de nationale omroep.

25 Belangrijkste monumenten en topics

Behalve de prachtige natuur kunnen tot de Zweedse highlights worden gerekend:

- de Hoge Kust
- Slot Drottningholm (bij Stockholm)
- Vikingnederzettingen
- Hoogovens van Engelsberg
- Rotstekeningen van Tanum
- Skogskyrkogården, de begraafplaats
- Visby, de Hanzestad
- Kerkdorp Gammelstad in Luleå
- Lapland
- Vlootbasis Karlskrona
- Hoge Kust (Höga Kusten)
- Agrarisch landschap van Zuid-Öland
- Mijngebied van de grote Koperberg Stora Kopparberget in Falun
- Radiostation Varberg
- Geodetische boog van Struve